

Dziennik wychodzi codziennie rano wyjąwszy poniedziałki i dni następujące po świętach.

Dodatek miesięczny wychodzi z ostatnim dniem każdego miesiąca.

PRZEDPŁATA NA DZIENNIK „CZAS”	
rocznie	zł. 20
półrocznie	10
kwartalnie	5
miesięcznie	2
PRZEDPŁATA NA DZIENNIK „CZAS” z DODATKIEM	
rocznie	zł. 30
półrocznie	15
kwartalnie	8
Na sam „Dodatek” prenumerować nie można.	

CZAS

Przyjmują się do umieszczenia w Inseratach.

OGŁOSZENIA, ODEZWY, UWADOMIENIA, DOMIESIENIA wszelkiego rodzaju, tytuły, tysiące się przemysłu, handlu, rolnictwa, sprzedaży, kupna, dzierżawy itp. za opłatą.

Od wiersza drobnego za jednorazowe umieszczenie po 7 centów, za następne po 3 1/2.

Do każdego inseratu załączone być winno 30 centów na opłatę stałą za każdorazowe umieszczenie.

LISTY z pieniędzmi prenumeracyjnymi i inseratowemi przesyłane być winny franko do Biura Ekspedycji „Czasu”.

LISTY reklamacyjne nieopieczętowane nieulegają frankowaniu.

LISTY niefrankowane nie przyjmują się.

Numer pojedynczy dziennika kosztuje 10 centów.

Kraków 6 lipca.

W ministerium angielskim zaszła zmiana. P. Cobden nie przyjął ofiarowanego sobie miejsca. Niechce on jak się zdaje zasiadać w gabinecie który niepodziela zasad jego w zupełności. Zasady p. Cobdena zbyt są znane, aby mógł z nich w czemś ustąpić, zwłaszcza pod względem polityki zewnętrznej. Mogłby się tylko zgodzić na systemat neutralności bezwzględnej; lecz gabinet lorda Palmerstona oświadczył się za neutralnością zbrojną.

P. Gladstone, który jako minister skarbu dał się być słyszeć iż chce zaprowadzić oszczędności w uzbrojeniach nadzwyczajnych, musiał odwołać swoje wyrazy wobec głosu opinii powszechnej, a przynajmniej wytłumaczyć się i zaspokoić żądanie ogólne, aby Anglia była do wojny gotową. Sir Karol Wood w przemowie swej do wyborców powiedział, że Anglia może być do wojny pomimowolnie wciągniętą, że gdyby Niemcy wdały się w wojnę, Anglia musiałaby bronić niektórych krajów bo jest do tego traktatami zobowiązana. Minister ten ma być w tej mierze interpelowany, zawsze jednak zdaje się wykazywać, że neutralność Anglii nie jest bezwzględna. Zresztą, pierwsze przemówienie w Izbie niższej lorda Palmerstona nie rozjaśniło bynajmniej stanowiska gabinetu. Lord Granville w Izbie lordów powiedział przynajmniej, że neutralność będzie szczerą, ale lord Palmerston oświadczył tylko, że co się tyczy spraw zewnętrznych, gabinet pójdzie w kierunku zaleconym przez swych poprzedników. Izba niższa mogłaby się spytać sama siebie, czemu w takim razie obaliła gabinet torysów. W przemówieniu tym widać, że lord Palmerston nie zmienił się, że zawsze jak to mówią traktuje Izbę z góry. Będzie wszakże zmuszonym do wskazania drogi jaką postępować zamysła, albowiem zapowiedziane są w obu Izbach interpelacje w bieżącej sprawie.

Wszystko to atoli nie mogło zadowolić sposobu widzenia p. Cobdena, rzecznika wieczystego pokoju. Nie chciał więc wejść do tego składu gabinetu, zachowując się na przyszłość. Obiecał jednak popierać gabinet, zapewne dopóty, póki to będzie z korzyścią stronnictwa jakego przewodzi. P. Milner Gibson obejmuje ministerium handlu przeznaczony dla p. Cobdena. Będzie to jedyny reprezentant partii tak zwanej „liberalnych niepodległych”. Może też dwa krzesła w gabinecie było za mało temu stronnictwu; a obecność p. Gibsona jest dostatecznym dowodem, że się gabinet bez nich obejść nie

może. Daje to siłę stronnictwu a nie wiąże go ani obowiązku. Ustąpienie p. Gibsona z gabinetu w razie danym byłoby nader ważnym symptomem, na jaki może w taktyce swej rachuje to nader polityczne stronnictwo.

Korespondencya Czasu.

Paryż 2 lipca.

E. W dniu jutrzejszym w katedrze N. Panny, odbędzie się uroczyste nabożeństwo, wskutek bitwy z 24go czerwca. Przybędzie na nie, nie tylko Cesarzowa z całą cesarską rodziną ale i mały książę. Z Tuileryj wyruszy Cesarzowa mając obok siebie w pojeździe Cesarzowicz, który bardzo się cieszy że ujrzy ten obchód. Gdy mu mówiono wczoraj, że widząc tłum wielki ludzi w kościele może się rozpląść „Lulu” (tak go matka nazywa) nigdy nie płacze” odpowiedział i dodał: „Lulu widział już i rewie wojska, i senatorów i deputowanych a nie płakał”. Ma być on bardzo żywy i nad wiek pojęty. Codziennie dopytuje się o wojsko co się bije. Gdy się dowiedział że w jego imieniu posłano dla wojskowych wielki transport cygar i tytoniu; pyta często czy go już odebrano; czy żołnierze palą już jego cygara. Wczorajem ponowi się iluminacja, lecz nie dadzą się już słyszeć pukania rac i petard. W przeszłą sobotę podczas oświetlenia miasta ulicznicy zapalili niemi budynek na jednym z przedmieści i wszczął się pożar. Od wczoraj poprzylepiano po ulicach wznowiony zakaz prefekta policji puszczania fajerwerków, i petard na miejscach publicznych. Cesarzowa późno w nocy wróci jutro do St. Cloud. Dziś sieje *Monitor* zaspokoił troskliwą ciekawość publiczności, ogłaszając biuletyn urzędowy o bitwie pod Solferino. Przekonano się z boleścią o wielkości strat poniesionych; 12,000 francuskich podoficerów i żołnierzy zabitych i rannych, 5,500 Piemontczyków. 150 oficerów francuskich zabitych, 570 rannych, 49 piemontskich poległo a 167 jest rannych. O stratach przeciwniej strony niema dotąd dokładnych wiadomości. Bitwa która jedną tylko stronę 18,000 wojowników pozbawia, przypomina najkrwawsze bitwy pierwszego cesarstwa. Przybyło już kilka osób do Paryża, które znajdowały się w bitwie pod Solferino, między innymi synowiec ministra Fould, który tam jako ochotnik pojechał. Opowiadania ich zdumiewają zaciętością obydwóch stron, i okropnością boju. Skuteczność działań nowych dopiero w tej bitwie się okazała. Franciszek de la Rochefoucauld cicer strzelców afrykańskich, wzięty do niewoli austriackiej jest synem księcia de Liancourt, napisał o rodzicach w Weronie na drugi dzień po bitwie.

O bytności hr. Pourtalès w Weronie, nie mają tu żadnej pewnej wiadomości. Przeciwnie, oczekują codziennie jego powrotu do Paryża. Powszechnie jest mniemanie, że wszelkie pośrednictwo byłoby dziś przedwczesne. Ani jedna ani druga strona nie przyjąłaby go. Musi jeszcze dyplomacya czekać na obszerniejsze i dalsze rozwinięcie się wypadków wojennych.

Londyn 30 czerwca.

L. Onegdaj odbyła się w Buckingham pałacu ceremonia ozdobienia hrabiów Harrowby i Derby

orderem podwiązki. Dawniejsi z rycerstwa tego orderu a obecni przywołani byli zwyczajnym porządkiem przed królową do zajęcia swych miejsc przy stole kapituły. Książę Walii, który już powrócił z swych podróży, okazał się po pierwszy raz w ich poczcie jako kawaler tejże najwyższej w Anglii honorowej oznaki; — noszą ją pod lewem kolanem z dewizą: „Hony soit qui mal y pense.” Królewicz nadto przyodziany był purpurowym aksamitnym płaszczem i zajmując miejsce przy N. Pani po lewej, a księżką małżonek po prawej, obadwa dopomagali jej w dokonaniu żenujących nieco — jak na damę — obrzędów pasowania wspomnianych dwóch hrabiów na kawalerów Podwiązki. Pierwszy hr. Harrowby był wedle legalnego przepisu pasowany, lecz ostatni hr. Derby w mniemaniu powszechnem jako nadkompletny, i jedynie z szczególnej łaski królowej; lubo liczba rycerzy ustawą nie jest ściśle ograniczona. Że widocznie ten zaszczyt dekoracji hr. Derby otrzymał z szczególnej woli królowej i w nagrodę jego zasług, wnosić można z warunku położonego na przyszłość, aby następny wakans przez śmierć nie był zapełniony, i aby liczba kawalerów Podwiązki nie przekroczyła wyżej nad 25, — nie włączając wszakże w nią księcia Walii, który z tytułu swego jako następcy tronu jest urodzonym orderu rycerzem. Z tego samego oraz dorozumieć się łatwo, że gabinet Derbego i polityka jego, pomimo votum nieufności w parlamencie, skutkiem którego zaszła zmiana ministerialna, znajdowały więcej niż może zdawało się, przychylności u dworu.

Pan Cobden, który z niecierpliwością był oczekiwany, przybył wczoraj z Ameryki do Liverpoolu. Na przywitanie go w Rochdale miejsce wyładowania, udało się do 200 jego przyjaciół, a pan Brown złożył mu adres z licznymi podpisanymi mieszkańców wzywających mu przesostwa wydziału handlu, na które został zamianowany, a którego przyjęcia jak się spodziewają, on nie odmówi. On i Gibson są dwaj filary mansksterskiej szkoły; zawódby jej wielki zrobił, gdyby nie przyjął tak ważnego urzędowania. Lord John Russell miał chcieć więcej żywiołu radykalnego wciągnąć do rządu, a między innymi nawet Brighta, lecz lord Palmerston sprzeciwił się temu; dozwolił jednak, aby zamiast Brighta przypuszczony był Gilpin, podobnie jak on kwaker na jedną z podrzędniejszych ministerialnych posad. W ten sposób stała się nie koalicja jak ją pierwszy przedstawiono, ale raczej zlanie się z partją starych whigów w jednolitość liberalnych stronnictw różnych odcieni, co przyczyni się niezmiernie do wzmocnienia teraźniejszego ministerium.

Miała być tu znowu wielka wystawa przemysłu i sztuk w roku 1861, jak wam pewno już wiadomo. Ta wystawa odłożona teraz na dalsze lata, a to z powodu czasu wojennego, gdyż uwaga publiczności nie może naraz dwoma przedmiotami być zajęta i jeśli wojna się przeciągnie, Anglia jedna, a nie inne kraje mogłaby tylko dostarczyć wyrobów swego przemysłu.

Jakie istotnie zamysły teraźniejszy ministerium ma względem wojny, do dziś dnia jeszcze nie się nieobjawiło, bo gabinet jeszcze nie doszł do ukonstytuowania. Wprawdzie większa część członków w skład jego wchodzić już przeszło przez powtórne wybory; jedni z nich wybrani byli bez opozycji, a drudzy z małą opozycją. Pozostają

tylko Cobden i Gladstone, jeden handlu, drugi skarbu, — dwóch wydziałów najważniejszych w o-
czach Anglików. Przeciw ostatniemu szczególnie zemsta torysów i upadłego gabinetu — jakem wam pisał — jest wymierzona. Jestem jej naoczny świadkiem; czwarty dzień się toczy z wielką z obu stron zawziętością. I zapewne najważniejszą nowinę dziś donosząc uwiadamiąc was, że właśnie w tej chwili (4 godzina popołudniu), kiedy mój list mój na pocztę oddaje, głosy za Gladstonem stoją 850, a za margr. Chandos jego przeciwnikiem 732 — a więc pierwszy ma 118 więcej. Większość ta w ostatnich godzinach, jak uważałem, postępowo coraz bardziej wzrastała widocznie, a liczba przeciwników jego albo umniejszała się, albo zesperowała. Gladstone przeto choćby i dłużej głosowano, może być pewnym większości i swego obioru na reprezentanta uniwersytetu, jako też miejsca swego jako kanclerz skarbu, tak jak gdybym go już widział siedzącego na ławie ministerialnej. Jest to nowy tryumf whigów nad torysami.

Przeszłą razą jużem wam był doniósł o wstrzymaniu prac pana Lesseps około przekopu przesmyku sueskiego z rozkazu paszy dopóki firmanu Sultana nie otrzyma. Dziś czytam list z Aleksandryi dnia 11go b. m., w którym widzę, że powyższy rozkaz jeszcze bardziej został obostrzony, bo skazujący egipskich fellah i każdego Egiptyanina ooby się Lessepsovi najmować śmiało do kopania kanału, na karę do galery. Polecono wykonanie tego rozkazu wszystkim rządcom tak powiatów, jak i miast pobliskich sueskiego przesmyku.

Londyn 30 czerwca.

SS. Teraźniejszy *Attorney General* zamysła zaniechać do pewnego stopnia dochodzenia sprawy spisku irlandzkiego, zwanego „Phoenix Club”. W Kerry ma być zupełnie proces zaniechany, i tylko jedna sprawa ma przyjść przed trybunał w Cork. Wyjatek ten ma być zrobiony dla niejakego Morly Moynahan, który uchodzi za założyciela związku. Jeżeli rzecz się ta sprawdzi — będzie to najważniejszym krokiem, który p. Fitzgerald mógł zrobić w tym tak zwanym procesie stanu. Ciekawa jest rzecz, co w tym razie zrobią z O’Sullivanem, który jedyny skazany został za rząd byłego gabinetu, na 10 lat więzienia za udział w tym związku.

Wnosząc z mów ministrów przy powtórnych ich wyborach, zdaje się, iż nie będzie mowy o bilu reformy przez ciąg bieżącej sesji parlamentu. Rozprawy nad budżetem zajmują zwykle kilka tygodni, a nim ten przedmiot załatwiony będzie, nadejście sierpień, podczas którego zwykle, prócz chyba nadzwyczajnych okoliczności zachodzą, parlament odroczony bywa. Jest to pora ulubionego w Anglii polowania na ptastwo, i miesiąc w którym pobyt w Londynie bardzo słusznie uważany jest za nieznosną mękę. Nowa sesja rozpocznie się w listopadzie i w ten czas wprowadzenia sprawy reformy spodziewać się można.

Dziś parlament rozpoczyna znowu swe prace, przerwane przez zmianę rządu i nowe wybory ministrów. Jedynie wybór p. Gladstone w wszechmocy Oxfordzkiej spotkał przeciwnika w osobie lorda Chandos, ale niepodpada wątpliwości, że obrany zostanie napowrót chociaż bardzo małą większością.

Na giełdzie spodziewają się, że rząd wkrótce

CZĘŚĆ LITERACKO-ARTYSTYCZNA.

TYGODNIK WARSZAWSKI.

Pomyłka — Guglielmi — Wystawa krajowa sztuk pięknych — Zjazd willanowski — Oratorium — Akta uroczyste — Wio-
czory Kąskiego — Milda Moniuszki — Zuch mimo ehęci —
Zabawa loteryjno-fantowa — Zmiany w dziennikarstwie.

W miejsce dwustu osób (200), które przy-
nowy udział w Oratorium „Paulus” (Mendelschona)
skutkiem wciśnięcia się pomyłki drukarskiej, wy-
drukowano w Tygodniku 2600; pomyłka ta na-
stręczyła sposobność autorowi Przeglądu tygodnio-
wego w jednym z dogorywających organów, do
rozpisania się nad niczem i o niczem; a że „de
mortuis, aut bene, aut nihil” zostawiamy go prze-
to w spokoju bez dalszych polemik i uwag, pro-
stując niniejszą wzmiankę, wspomnioną w cyfrze
pomyłkę.

Przystępując dalej do sprawozdania z tygodnio-
wych faktów, zaczynamy według porządku rzeczy
od wystąpienia barytona włoskiego Guglielmi w sali
koncertowej w Dolinie szwajcarskiej. Wystąpienie

to powiodło mu się zupełnie, gdyż licznych miał
słuchaczy, a czegoż więcej dla koncertanta po-
trzeba?

W ostatnim numerze napomknęliśmy o wysta-
wie krajowej sztuk pięknych, a raczej o ważnym
sprawozdaniu, jakie zdali artyści przed publiczno-
ścią. Z sprawozdania tego okazuje się, iż zarząd
wystawy przyjął 271 sztuk dzieł artystycznych
wszelkiego rodzaju, z których przez cały przeciąg
czasu, czyli przez rok jeden sprzedano 291... Nie-
podobna do wiary tak mała cyfra uderzyła wrzy-
sklich; i Bóg wie czemu to przypisać należy, czy
zupełnemu już zubożeniu naszemu dla sztuki,
czy owym ciężkim czasom, na które narzekają
powszechnie, a w czasie trwania których nie prze-
stają sprowadzać dawnym obyczajem zbytkowych
z zagranicy przedmiotów, a nawet... dzieł sztuki...

Po takim rezultacie rocznej wystawy, już już
artystom naszym opadły ręce, gdy w tym przy-
szła im w pomoc nadzieja otrzymania ze strony
władzy zezwolenia na założenie stowarzyszenia ar-
tystów (Kunst-Verein), które z natury rzeczy musi
wplynieć na zmianę stosunku dzieł przedawanych
i poprzez niejako sztukę krajową. W ogóle wpływ
roczny z tej wystawy, wynosił r. sr. 1,523 kop. 52 1/2,
a że wydatki ułożyły r. sr. 1,295 kop. 27 1/2, po-

zostało zatem w kasie na rok następny r. sr. 228
kop. 25.

Dnia 27go czerwca przypadł ów doroczny zjazd
obywateli rolnych w Willanowie, który zastąpi-
wszy zjazdy Klemensowskie w dobrach hr. An-
drzeja Zamoyskiego, już jest trzecim z kolei u hr.
Augusta Potockiego. Na zjeździe tym znaleźli się
obywatele ziemscy, ze wszystkich prawie stron
kraju, a liczba ich do stu dosięgła. Dzielnie Will-
lanowski oddał jeden z swych folwarków, to jest
Służew, Towarzystwu Rolniczemu w Królestwie
Polskiem, na próby, jakie Towarzystwo powodo-
wane rozwojem gospodarstwa rolnego i postępowem
jego, zamierzyło dokonywać. Celem przeto zjazdu
było zbadanie tych wszystkich prób i wynikłych
z tego rezultatów, a następnie przeprowadzenie
odpowiednich dyskusyj, z zamiarem zachowania i
przyjęcia co dobre, a poprawienia lub odrzucenia
co złe. Cały przeto dzień poświęcono tym bada-
niom, asystowano na konkursie plugowym, do
którego stanęli włóścianie, wynagrodzono tych, co
w tym względzie odznaczyli się więcej nad innych,
zwidzono miejscowy szpital willanowski, założony
i utrzymywany kosztem dziedziców, a obejmujący
60 łóżek, itp.

Niespracowani rolnicy nie niepomnieli, zastana-

wiając się nad najmniejszym szczegółem, a gdy
zblżyła się pora obiadowa, w wasołym humorem
otoczyli stoły, zastawione, z murach willanowskie-
go pałacu, jakby dla przedłużenia owych narad,
jakie niegdyś nad tą samą ziemią, tylko z innego
może stanowiska, odbywały się w tych samych
miejscach.

Pod koniec uczt zakrzążyło kilka toastów, które
urozmaiciły biesiadę, a przy jednym z nich, od-
dano hold rolnikom w tych słowach:

„Gdy dla roli
Z innej woli —
Inne czasy błysły;
Świećmyż miło
Owe chwile,
I nad brzegiem Wisły.

Plug i praca
Kraj wzbogaca,
I to w każdej doli,
A co macie,
Zawdzięczacie
Waszym ojców roli.

Miną lata,
Dzieła świata

W dziennikarstwie zaszła znowu zmiana, gdyż Kronika przestała się ukazywać, a Gazeta Codzienna, przeszedłszy w ręce nowego redaktora, wzięła się ogromnie do dzieła i codziennie nowe swych zabiegów i starań daje dowody.

pod Guidizzolo, a 11ty jako rezerwa w Castel-Grimaldo.

„Z korpusu 2go, dywizya fmpor. hr. Jellacze wyprawiona została do Mantui do Marcarii, aby czynną była w działaniach głównej armii i aby przez Castelgoffredo działać mogła na bok nieprzyjacielski. Dowódca II korpusu fmpor. ks. Edward Liechtenstein objął osobie dowództwo nad tą dywizją. 6tem korpusowi polecono, aby według okoliczności wspierał dalsze posuwanie się armii wysuwając się z południowego Tyrolu.

„Podczas gdy główne siły armii austriackiej zajęły w ten sposób wieczorem 23 czerwca stanowiska od Pozzolengo do Guidizzolo, (musimy tu przypomnieć, jak mylnie donosili korespondenci do *Oesterr. Ztg.* z 1 lipca, iż powyższe wymienione korpusy przysunęły się tylko 23 czerwca nad Mincio, a dopiero 24 czerwca rano o 3ciej godzinie ruszyły z biwaków z lewego brzegu i przekroczyły Mincio, posuwając się na wyżej oznaczoną linię. P. R. Cz.), aby następnie dośrodkowo działać ku Chiesie i uderzyć na wojsko nieprzyjacielskie stojące głównie pod Carpenedole i Monte-Chiaro, — nieprzyjacieli, albo uwiadomieni o naszych zamiarach, lub też wykonując swój własny plan, przedsięwzięli równocześnie ogólny ruch naprzód. Dnia 23 czerwca zajęła cała armia piemoncka wraz z kilkoma oddziałami francuskimi — razem 60 do 80 tysięcy — Essentę, Desenzano i Rivoltella, posuwając przodowe oddziały do Castel-Venzago i San-Martino, podczas gdy główna siła francuska osadziła Castiglione delle Stiviere, Carpenedole i Monte-Chiaro, posuwając oddziały przodowe ku Solferino i Medole.

„Nastąpiło starcie się obu armii.

„Rano 24 czerwca przedsięwzięli nieprzyjacieli znacznymi siłami powszechny atak na linię pochodowego rozstawienia się wojsk ces. austriackich.

„Na prawem skrzydle powiodło się wojskiem 8go korpusu pod rozkazami fmpor. Benedeka stawić odrazu silny opór gwałtownemu uderzeniu armii piemonckiej, i nie tylko atak jej odeprzeć, lecz nawet dotrzeć aż do San Martino, i utrzymać się przez ciąg walki na tamiecznym korzystnym stanowisku. Wojska piemonckie zostały odparte ze znaczną stratą aż do Rivoltella i Desenzano.

„W środku stanowisk austriackich, których kluczem były wzgórza Solferino panujące nad całą okolicą, przednia straż, złożona z brygady Bils z 5go korpusu, zaatakowana została gwałtownie równo ze swem i weszła w zwały bój. Wkrótce potem przeważne siły nieprzyjacielskie rozpoczęły atak na całej linii 5go korpusu. Walecznie i z rzadką wytrzymałością trzymały się stojące w pierwszej linii brygady Bils i Puchner (półki piesze Kiński i Culoz, 1szy batalion graniczny Ogulński i 4ty batalion strzelców JCMości), odpierając bagnietem atak po ataku, i nie zachwiały się aż do 11 godziny walcząc z trzy razy silniejszym nieprzyjacielem, który ciągle świeże rezerwy w bój wprowadzał, nowe baterie zataczał i z odległości 3000 kroków ostrzeliwał skutecznie granatami wieś Solferino. Gdy jednak przeciwnik wdarł się silną dywizją w dolinę po północnej stronie tej wsi oraz w dolinę Quadri, i przez to zagrażał oskrzydleniem wyżej wymienionym brygadam, — nie już nie pomógł nawet opór nadeszłych podczas tego brygad Koller i Gaal z 5go korpusu, aby zrównoważyć w tym miejscu bój, który już około południa niepomysłny zaczął brać obrót.

„Nie wsparte należycie przez 1szy korpus, wojska 5go korpusu — chociaż wyparte raz z wyżyn, wzmocnionym się rezerwami, uderzyły powtórnie i swoje pierwotne stanowiska znów zdobyły — jednak wkońcu zmuszone się widziały opuścić stanowczo panujące nad okolicą wzgórza i cofnąć się naprzód na pagórki Monte Mazzana. Następnie gdy silne kolumny nieprzyjacielskie posunęły się drogą z Castiglione przez Legrolle ku Solferino, musiał 5ty korpus opuścić wieś Solferino ograniczyć się na obsadzeniu zamku, cmentarza i Rocca, a w końcu nawet opuścić i te miejsca po bohaterkiej ich obronie. Po krwawej walce i ogromnych stratach zdołał wreszcie przeciwnik wydrzeć ze panujące stanowiska walecznemu pułkowi Reichach (galicyjsko-czeski), który z pełnym ofiar poświęceniem zasłaniał odwrót wojsk swego korpusu i korpusu 1szego, lecz poniósł przytęm ogromne straty. Korpus 5ty cofnął się ku Mescaloro i Pozzolengo, 1szy do Cavriano a następnie ku Volcie i Valleggio.

„Korpus 7my ściągnięty z Foresto częścią na równinę przez San Cassiano ku Solferino, częścią przez wzgórza leżące na południe Cavriano, do Cavriano, przybył niestety niedosć zawczasu, aby niedopuszczyć utraty Solferino i bojowi w tym punkcie dać pomyślniejszy obrót. Lecz natomiast spełnił pomyślnie drugie zadanie, gdy zajęciem Cavriano i okolicznego szeregu pagórków zasłaniał tak długo odwrót środka armii, dopóki tylko można było utrzymać się w Cavriano przeciw nieprzyjacielowi coraz silniej napierającemu z panujących nad okolicą wyżyn Solferino i w obec rozwinętych stamtąd sił artylerii nieprzyjacielskiej.

„Dywizja jazdy Mensdorfa z trzech brygad złożona posunęła się jeszcze rano równiną ku del Termine, aby zajęć stosowno do działań jazdy grunt Ca Mariana i San Cassiano, i uderzyła na baterie nieprzyjacielską, stojącą okrzakiem na drodze oraz na postawiony obok oddział jazdy. Lecz w ataku tym dostała się pod tak gwałtowny ogień krzyżowy czterech czy pięciu baterii nieprzyjacielskich, iż musiała się cofnąć. Podczas pomykania się naprzód 7go korpusu, usiłowała ta dywizja jazdy wesprzeć ruch jego ogniem swą artylerię; nie je-

dnak zrobić nie mogła przeciw bardzo przeważającemu ogniewi nieprzyjacielskiemu.

„Na lewem skrzydle wysunięty do Medole wieczorem 23go czerwca oddział z I armii — dwa bataliony pułku pieszego Arcyksięcia Franciszka-Karola — był zaatakowany gwałtownie równo ze swem 24go i po uporczywym boju odrzucony w tył ku Guidizzolo. Napierający nieprzyjacieli opanował wieś Rebecco, leżącą między Guidizzolo i Medole i usadowił się tam w znacznej sile. Podczas tego, korpusy 9ty i 3ci ruszyły z Guidizzolo; 3ci wielką drogą posunął się do Laquagliara, nie mógł jednak przedrzeć się poza ten punkt, gdyż 9mu korpusowi nie udało się, mimo wszelkich usiłowań, wyprzeć nieprzyjaciela ze wsi Rebecco. Kilka godzin toczył się bój o tę wieś, do której przeciwnik nadsyłał ciągle świeże posiłki z Medole, podczas gdy z naszej strony korpus 11ty, nadbiegający z Castelgrimaldo, wyprawił dywizję Blomberg (brygady Dobrzensky i Host) dla wsparcia 9go korpusu, a brygadę Baltin dla zakrycia 3go korpusu. Wieś Rebecco była kilkakrotnie brana i traconą, a bój toczył się ciągle w jednym miejscu, poczem jednak polecono i rozpoczęto zwrot zaczepny.

„Jednak korpusy 9ty i 11ty, chociaż wsparte dzielnym atakiem 3go korpusu na Medole, nie mogły mimo wszelkich wysiłków i znacznych strat, wywalczyć jakichkolwiek stałych pomyślności. Podczas tego wstrzymaniem było również posuwanie się 3go korpusu, który z podziwienia godną wytrzymałością opierał się wzmagającym się ciągle gwałtownym atakom nieprzyjacielskim.

„Dla uwolnienia lewego skrzydła konieczna i ciągle oczekiwana pomoc od dywizji jazdy Zedwitz, nie nastąpiła; gdyż dywizja ta w skutku rannych potyczki pod Medole, cofnęła się do Cerezara i Goito. Ruch flankowy który uczynić polecono dwóm brygadam 2go korpusu, a który to ruch mógłby wywrzeć stanowczy wpływ na bok i tyły nieprzyjaciela, nie był również wykonany, gdyż wiadomości o pochodzie nieprzyjacielskiego korpusu z Cremony i Piadena — gdzie w istocie stała dywizja Autemarre (z korpusu Księcia Napoleona) — zatrzymały tę dywizję w Marcarii dla obrony przeprawy przez Oglio.

„Jeszcze raz na najwyższy rozkaz, usiłowało lewe skrzydło około 3ej godziny zwrócić się zaczepnie. Gdy już wcześniej brygada Greschke z 11go korpusu posunięta została do Guidizzolo dla przyjęcia i zasłonięcia zachwianych oddziałów swojego i 9go korpusu, wysunięto teraz dwie ostatnie rezerwy baterie, pod zasłoną dwóch batalionów piechoty i dwóch dywizyonów jazdy (trzeba odróżnić dywizyon od dywizji: dywizyon jest dwa szwadrony, mniej więcej 400 koni; dywizja zwykle dwie brygady a w obecnym składzie armii austriackiej dywizja rezerwowa liczy trzy brygady a przeto kilka tysięcy jeźdźców. P. R.) dla ostrzelenia nieprzyjacielskiej jazdy, podczas gdy wojska miały się jeszcze raz zebrać i uderzyć wsparte spodziewaną jeszcze ciągle jazdą rezerwową. Wszystko jednak napróżno — napierane ciągle ostro z lewego boku, nie zdołały te wojska i tym razem otrzymać jakiegokolwiek pomyślnego rezultatu.

„Okolo tego czasu, także Cavriano, po walecznej obronie dostała się w ręce nieprzyjacielskie. Dwie brygady 7go korpusu, zapalone obecnością J.C.Mości, utrzymywały się we wsi tej i na okolicznych pagórkach jeszcze przez długi czas z rozmaitym szczęściem, podczas gdy lewa część tego korpusu, wsparta przez dywizję jazdy Mensdorfa trzeci raz do ataku idącą, wykonała jeszcze ostatnie próżne usiłowanie dla odparcia nieprzyjaciela prącego przeważnymi siłami z San Cassiano na Cavriano.

„Gdy w ten sposób środek armii ustąpił z Solferino i Cavriano a lewe skrzydło nie zdołało posunąć się naprzód, postanowiono o 4ej godzinie popołudniu powszechny odwrót.

„Na lewem skrzydle odwrót ten nakrywany był z wielką przeornością przez dwa ostatnie nietknięte bataliony pułku pieszego Arcyksięcia Józefa i przez waleczny 10ty batalion strzelców pod osobistym dowództwem naczelnika korpusu fmpor. Weigl, a wieś Guidizzolo dopiero o 10tej godzinie wieczorem opuszczoną została, gdy już wszystkie wojska z miejsca tego wyszły, gdy rannych wywieziono a baterie w bezpieczne odprowadzono miejsce. W środku odwrót zakrywany był z wielką wytrzymałością i poświęceniem przez wojska 7go korpusu, które ciągle walcząc cofały się w najlepszym porządku przez lasy Bosco Scurto za Cavriano leżące.

„Gdy gwałtowna burza przerwała walkę z obu stron przez pół godziny, nieprzyjacieli zatrzymał się zupełnie w swym pochodzie naprzód przy wyżej wymienionym lesie. Brygady Brandenstein i Wussin (waleczne pułki piesze Arcyksięcia Leopolda i J. C. Mości oraz 19ty batalion strzelecki i 1szy batalion pograniczny likański) cofnęły się pod dowództwem fmpor. księcia Heskiego w dobrym porządku do Volty, gdzie o 8mej godzinie wieczorem stanęły i miejsce to należycie osadziły, aby zakryć odwrót pociągów przebiegających trudne do przejścia wąwozy pod Borghetto i Valeggio. Brygada Gablenz z wyżej wymienionej dywizji (Heskij) trzymała się wraz z dwoma batalionami pułku Grueber i 3cim batalionem z pułku strzelców J. C. Mości na wzgórzach przed Cavriano aż do 10tej godziny wieczorem, a przyjąwszy i zasłoniwszy wszystkie cofające się drobne oddziały, dopiero późno w nocy odeszła do Volty, a nad ranem przeprawiła się za Mincio po moście pod Ferri.

„Na prawem skrzydle 8my korpus utrzymywał się ciągle w pomyślnym położeniu bojowym. Dopiero gdy 5ty korpus wykonał odwrót do Pozzolengo, cofnął się także fmpor. Benedek do Salozze

odparłszy wprzód dwa ataki nieprzyjacielskie i wziąwszy 400 jeńców. W Pozzolengo zajmowane było aż do 10tej w nocy przez wojska 8go korpusu, a to dało możność 5mu i 1mu korpusowi cofnąć się w porządku.

„W bojach tych były się wojska ces. król. austriackie z podziwienia godną walecznością. Mianowicie postępowanie 5go i 8go korpusów prowadzonych roztropnie i dzielnie, wyższe jest nad wszelką pochwałę. Z 1go korpusu, pułk włoski Warnhardta bił się walecznie i w szczególności sprawnemu dowódcy armii jest o nim zaszczytna wzmianka. Z jazdy zasługuje na chwalebne wyszczególnienie pułk huzarów króla pruskiego, który z rzadką śmiałością wykonał szarżę wśród najsilniejszego ognia nieprzyjacielskich baterii na francuski pułk strzelców konnych afrykańskich, o znaczną przypał wo strażę i odbił nieprzyjacielowi licznych jeńców.

„Strata nasza, mianowicie w oficerach, jest bardzo znaczna; w niektórych oddziałach wojsk wynosi ona 1/4 część ogólnego etatu. Szczegółowe i imienne spisy strat ogłoszone zostały w *Gazecie wiedeńskiej*. Lecz także i nieprzyjacieli wielkie poniosły straty mianowicie przy uderzeniu na Cavriano i Solferino. W żadnym miejscu nie zdołał niepokoić wojsk naszych w odwrocie. W środku nie posunął się za Cavriano; na obudwóch skrzydłach nie zdołał przeciwnik wydrzeć naszym wojskom ani stopy gruntu.

„Z naszej strony walczyły w boju korpusy 1szy, 3ci, 5ty, 7my, 8my, 9ty i 11ty oraz jedna brygada 6go. Ze strony przeciwnika stały, według zeznań jeńców, pięć pułków jazdy oraz korpusy Niela i Mac-Mahona na prawem skrzydle, na przeciw austriackiego lewego; w środku korpusy Canroberta i Baraguay d'Hilliera następnie gwardye; na koniec na lewem skrzydle cała armia piemoncka; przeto w boju znajdowały się wszystkie siły nieprzyjacielskie.

„Armia austriacka stoi niezłamana i chciwa walki na stanowiskach wskazanych jej przez najwyższego wodza. Chociaż i tym razem nieprzyjacielska przemoc i zbieg przeciwnych okoliczności wydarły jej powtórnie palmę zwycięstwa, jednak czuje się armia ośmielona i podniesiona przekonaniem, iż pysznemu przeciwnikowi nie tylko dała dowody swej waleczności i wytrzymałości, lecz nadto przypawiła go o znaczne straty w tem nowem spotkaniu siły jego znacznie zachwiały, a przez to, przynajmniej częściowo, przyczyniła się do osiągnięcia ostatecznego rezultatu.

Kronika miejscowa i zagraniczna.

Kraków 6 lipca. Wczoraj zwiędzaliśmy wychowalcę jedwabników w oranżeryi ogrodu zwanego Raj na Piasku. Tegoroczna liczba gąsienic jest daleko większa jak w roku przeszłym, wynosi bowiem kilka tysięcy, a niektóre z nich dobiegające kresu życia, przez 33 dni karmione, zaczynają się już jedwabiami osnuwać. Życzycyby należało, aby nie tylko posiadacze dworów i ogrodów w Krakowie ale nawet pobliscy mieszkańcy zwiędzali podobne zakłady jedwabników, gdzie naczyniem przekonania się mogą, że przemysł ten dałby się łatwo upowszechnić w kraju naszym z wielką korzyścią, zwłaszcza, gdy dowiedzioną jest rzeczą, że chcąc mieć liście morwowe do karmienia gąsienic jedwabnikowych, nie potrzeba na to drzew starych, bo tych i nie każdy mógłby się doczekać, lecz krzaki kilkoletnie dające liść szeroki i pożywny, są w tym względzie o wiele lepszymi. Jedwabniki w pomienionym ogrodzie chodzą prof. Dr. Kozubowski, który pragnąc rozpowszechnić tę gałąź przemysłu i gospodarstwa, zamierza w roku przyszłym nie tylko znacznie powiększyć ilość gąsienic, spodziewając się już z założonego przez siebie sadu morwowego większego zbioru liścia, ale nadto udzielać będzie teoretycznie i praktycznie nauki chowu jedwabników, tym wszystkim, którzyby się obecną chcieli z tym przedmiotem. Dr Kozubowski robi niemiędl doświadczenia z chowem pszczoł, idąc za wskazaniem mistrza pszczelnictwa X. Dzierżona.

— Kłasztór XX. Augustynów składa podziękowanie Zgromadzeniu piekarni krakowskich które złożyło na odbudowanie kościoła ś. Katarzyny zł. a. 78 centów 30.

Dodatek tygodniowy N. 26 przy „Gazecie lwowskiej” zawiera:

- 1) Łacińskie czołki w języku ruskim.
- 2) Cena drobnej sprzedaży we Lwowie w ciągu czwartej dekady bieżącego stulecia. Wykaz dziesięcioletni od roku 1832 po koniec 1841.
- 3) Obrót handlu krajowego w kwietniu 1858. Wywóz towarów za granicę.
- 4) Żupy solne w Galicji i na Bukowinie. Wywar i sprzedaż soli w kwietniu 1859 i 1858.
- 5) Przemysł. Dokument z roku 1497. Król Jan Albrecht potwierdza wszystkie od poprzednich królów i książąt nadane miastu prawa.

Przegląd polityczny.

Depesze telegraficzne.

Paryż 5 lipca. Dzisiejszy *Monitor* zawiera depeszę z Valeggio z 4go t. m., że armia francuska wzmocniwszy się korpusem księcia Napoleona, posuwać się będzie w kierunku na Weronę. Część wojska piemonckiego rozpoczęła już oblężenie Peschierzy. Cesarz Napoleon odesłał rannych oficerów austriackich do obozu austriackiego bez wymiany, i kazał wyrazić życzenie swe wymieniania jeńców; poczem parlamentarz przybył z doniesieniem, że także z austriackiej strony chcą odebrać rannych oficerów i są gotowi do wymiany jeńców.

Turyn 5go lipca. Hr. Cavour w piśmie swym do deputacji bonońskiej oświadcza, iż król odrzucił ofiarowaną sobie dyktaturę, wszelako obejmując kierownictwo krajowych sił zbrojnych, tak, aby i Romanja przyniosła w wojnie pomoc swoją, jak niemniej, aby zapobiedz wyrodzeniu się ruchu narodowego w anarchię. D'Azeglio zamianowany został komisarzem sardyńskim w Bononii.

Turyn 2 lipca. Depesza z Medyolanu datowana z 1 lipca donosi, iż Garibaldi i dywizja Cialdini manewrują, aby zamknąć dolinę górnej Adygi, opanować jezioro Garda i odciąć Weronę od Tyrolu.

Tryest 5 lipca w południe. Druga dywizja floty angielskiej złożona z 10 okrętów, płynie do Wenecji.

Karlsruhe 5go lipca. Wczorajsza gazeta rządowa doniosła o zawarciu konkordatu między rządem badeńskim a Stolicą Apostolską w d. 28 z. m.

Frankfurt n. M. 5 lipca. Na wczorajszym posiedzeniu związkowem, Prusy przedstawiły obszerniejsze wnioski dotyczące się ustawienia, rozciągłości i naczelnego dowództwa korpusu obserwacyjnego. P. Usedom poseł pruski wyjechał zaraz potem do Berlina.

Na wielkim teatrze wojny między Mincio a Adygą nie zaszło do 4 t. m. żadne znaczniejsze starcie. Wojska piemoncko-francuskie wkroczywszy w czworobok twierdzy, posuwają się głównymi siłami ku Weronie, gdzie w oszańcowanych obozach stoi armia ces. austriacka. Jestto naturalne następstwo dotychczasowych wypadków. Każdy znając je oraz teatr wojny, wiedział, że Werona i jej ufortyfikowane obozy, będąca nie tylko głównym punktem znanego strategicznego czworoboku, lecz zarazem całego teatru wojny w północnych Włoszech i silną podstawą operacji wojsk austriackich, będzie pierwszą i główną przedmiotową działan wojsk sprzymierzonych gdy takowe przejdą Mincio. Lecz wojska posuwające się przeciw Weronie, muszą minąć i pozostawić po dwóch swych bokach dwie twierdze, dwóch satelitów Werony: Peschierę i Mantuę. Dla tego postępującą naprzód armia sprzymierzona postawiła na swym lewym boku jeden korpus, to jest część wojsk piemonckich, który obłęży już Peschierę, a na prawym drugi korpus, mający mieć baczność na Mantuę.

Armia ces. austriacka stoi w oszańcowanych obozach przed Weroną, otoczonych całym systemem fortyfikacji ciągnącym się jednym ramieniem na płaskowzgórza Rivoli ku jezioru Garda, drugim w tyrolskie wąwozy w górę Adygi. *Presse* wiedeńska z 5go t. m. mówi, że wojska ces. austriackie zajmując ufortyfikowane obozy pod Weroną, opierają swe prawe skrzydło o Rivoli, lewe o Adygę aż ku Legnano. W Weronie jest najwyższą główną kwatera, oraz kwatera armii II, w Mantui kwatera armii I.

Lecz powyższa depesza z Turynu donosi, że gdy główne siły armii sprzymierzonej ma atakować z czoła silne linie Werony, trzeci korpus od niej oddzielony a składający się z oddziałów Garibaldego i z dywizji piemonckiej Cialdini, zamierza działać na tyły Werony i jej związki z monarchią. Dla takiego działania dwie tylko są drogi: albo po za jeziorem Garda przedrzeć się w Tyrol i przejąć gościniec idący w Tyrolu z Werony na północ, lub niepokoić tylko te związki zajmujący jeziorno Garda flotyllą parowo-wojenną. Pierwszy sposób byłby skuteczniejszy, lecz wykonaniu jego sprzeciwiać się zdaje polityczny powód, że Tyrol należy do związku niemieckiego.

Z boczego teatru wojny, z wybrzeży Adriatyki nie ma dzisiaj żadnych świeżych wiadomości ani z przed Wenecji, ani z wyspy Lożyn zajętej przez Francuzów. IIIcia armia austriacka, której główna kwatera jest w Tryescie a dowódcą fmpor. Degenfeld, ma sobie powierzona, jak piszą dzienniki wiedeńskie, obronę wybrzeży adriatyckich na wschód i zachód Tryestu.

Do *Korespondencji Austriackiej* donoszą z Tryestu pod d. 4 t. m., iż *Giornale di Roma* z 28go z. m. podaje allokucję papieżką. Jest ona zwróconą przeciw powstańcom w prowincjach państwa Kościelnego i wyraża nadzieję, iż władcy Europy bronić będą całości władzy świeckiej Papieża.

Z Korfu donoszą pod d. 28 z. m. do *Kor. Austr.*, iż angielski parowiec liniowy „Malborough”, oraz cztery okręty liniowe żaglowe i jeden parowy aviso, przeznaczone pierwsiastkowo do Aten, odpłynęły w innym kierunku w przeszłym tygodniu po nadejściu ważnych depesz. Także fregata „Euryalus”, na której pokładzie znajduje się książę Alfred, otrzymała rozkaz do najszybszej dalszej podróży. Rosyjskie parowce zaprzętały krążyć na linii Odessa-Tryest.

Monitor belgijski z 3go b. m. ogłasza reskrypt królewski z 29go z. m. zwolujący Izby belgijskie na d. 12 lipca. Mniemanie jest, że rząd domagać się będzie kredytu na uzbrojenia.

Wiadomości z Nowego Jorku z d. 22 czerwca mówią, że generał Cass sekretarz spraw zagranicznych w okólniku wydanym do reprezentantów Stanów Zjednoczonych za granicą zbijał mniemanie rządu angielskiego co do spraw państw neutralnych, jakoby jedynie bron, proch, olów i saletra były kontrabandą wojenną.

Antoni Kozubowski, Redaktor odpowiedzialny.

